

Warszawa, dnia 15 listopada 2018 r.

Poz. 2147

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I TECHNOLOGII¹⁾**

z dnia 22 października 2018 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze żurawi wieżowych i szybkomontujących

Na podstawie art. 237¹⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, 1000, 1076, 1608 i 1629) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac związanych z obsługą żurawi wieżowych i szybkomontujących.

2. Przepisów rozporządzenia nie stosuje się do żurawi pracujących na stałych i ruchomych platformach wiertniczych.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) żurawiu – rozumie się przez to:
 - a) żuraw wieżowy – dźwignicę składającą się z pionowego masztu montowanego na przejezdnym lub stacjonarnym podwoziu i wysięgnika poziomego lub nachylonego pod kątem do poziomu, podnoszącą ładunki na haku lub chwytakiem opuszczanym na linie z wysięgnika, lub
 - b) żuraw szybkomontujący – żuraw wieżowy, którego konstrukcja umożliwia przygotowanie do pracy w krótkim czasie bez użycia dodatkowych urządzeń;
- 2) operatorze żurawia – rozumie się przez to osobę, która wykonuje czynności z zakresu obsługi żurawia;
- 3) sygnaliście – rozumie się przez to osobę, która jest odpowiedzialna za przekazywanie sygnałów i komunikatów między operatorem żurawia a hakowym;
- 4) hakowym – rozumie się przez to osobę, która wykonuje czynności związane z zawieszaniem i odczepianiem ładunków przemieszczanych przez żuraw;
- 5) instrukcji żurawia – rozumie się przez to instrukcję opracowaną i dołączoną przez producenta do danego żurawia;
- 6) instrukcji bezpieczeństwa prac transportowych – rozumie się przez to instrukcję zawierającą wytyczne dotyczące organizacji prac transportowych w obszarze pracy żurawia z uwzględnieniem warunków panujących w miejscu transportu, zadań i obowiązków osób zaangażowanych w prace transportowe, charakterystyki przemieszczanych materiałów lub przedmiotów oraz koordynacji działań i bezpieczeństwa wszystkich osób, które mogą pozostawać w ekspozycji na zagrożenia wynikające z prowadzenia prac transportowych.

§ 3. Operatorem żurawia może być osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat i posiada ważne zaświadczenie kwalifikacyjne do obsługi żurawia uzyskane na podstawie przepisów dotyczących trybu sprawdzania kwalifikacji wymaganych przy obsłudze i konserwacji urządzeń technicznych;
- 2) posiada aktualne orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na tym stanowisku, wydane przez lekarza określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 229 § 8 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami.

¹⁾ Minister Przemysłu i Gospodarki Kieruje działem administracji rządowej – gospodarka, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Przemysłu i Gospodarki (Dz. U. poz. 93).

§ 4. Sygnalistą albo hakowym może być osoba, która ukończyła 18 lat i posiada orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy odpowiednio na tych stanowiskach, wydane przez lekarza określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 229 § 8 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami.

§ 5. 1. Pracodawca przed dopuszczeniem do pracy operatora żurawia, sygnalisty i hakowego udostępnia im do stałego korzystania informacje i instrukcje przewidziane w przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, a także:

- 1) instrukcję bezpieczeństwa prac transportowych,
- 2) instrukcję ewakuacji z kabiny żurawia

– oraz zapoznaje ich z postanowieniami zawartymi w tych informacjach i instrukcjach.

2. Wymóg, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy sygnalisty i hakowego.

§ 6. Niedopuszczalne jest wykonywanie przez jedną osobę jednocześnie czynności operatora żurawia, sygnalisty lub hakowego.

§ 7. 1. Sygnalista i operator żurawia w trakcie pracy żurawia komunikują się w sposób zrozumiały za pomocą urządzenia komunikacyjnego.

2. W przypadku awarii urządzenia komunikacyjnego, o którym mowa w ust. 1, sygnalista porozumiewa się z operatorem żurawia przy użyciu sygnałów ręcznych, o których mowa w § 22 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. poz. 1650, z 2007 r. poz. 330, z 2008 r. poz. 690 oraz z 2011 r. poz. 1034), nie dłużej niż do zakończenia rozporządzonej czynności.

§ 8. 1. Sygnalista określa drogę przemieszczanego ładunku, obserwuje ładunek w trakcie transportu i wydaje odpowiednie polecenia.

2. W przypadku wystąpienia sytuacji niebezpiecznej sygnalista wstrzymuje prace transportowe i ostrzega przed zagrożeniem.

§ 9. 1. Hakowy zapoznaje się z ładunkiem, określa jego masę, położenie środka ciężkości, położenie punktów mocowania i stosuje odpowiedni element służący do jego zawieszania i mocowania.

2. Przytrzymywanie przez hakowego zaczepionego ładunku podczas jego przemieszczania jest dopuszczalne wyłącznie z zastosowaniem odpowiednich środków umożliwiających nadanie ładunkowi właściwego kierunku.

§ 10. Sygnalista i hakowy używają w trakcie pracy elementów odzieży lub wyposażenia, które są widoczne z kabiny żurawia i które odróżniają ich od pozostałych pracowników.

§ 11. 1. Niedopuszczalne jest:

- 1) obsługiwane żurawia nieposiadające ważnej decyzji zezwalającej na jego eksploatację;
- 2) obsługiwane niesprawnego żurawia;
- 3) zmienianie ustawień elementów zabezpieczających żurawia;
- 4) dokonywanie przeróbek części składowych żurawia;
- 5) obsługiwane żurawia w warunkach atmosferycznych ograniczających widoczność, o zmroku lub w nocy bez dostatecznego oświetlenia zasięgu pracy żurawia;
- 6) obsługiwane żurawia podczas wyładowań atmosferycznych;
- 7) obsługiwane żurawia w trakcie prac związanych z transportem ładunków wielkowymiarowych przy prędkości wiatru w porywach powyżej 10 m/s;
- 8) obsługiwane żurawia w przypadku innych prac niż wymienione w pkt 7 przy prędkości wiatru w porywach powyżej 15 m/s, chyba że producent określił w instrukcji żurawia inne dopuszczalne wartości prędkości wiatru lub jego porywów;
- 9) przenoszenie ładunków spoza określonego terenu, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia, i w odwrotnym kierunku, w przypadku gdy miejsce poza tym terenem jest w czasie jego pracy nieoznaczone i niezabezpieczone przed dostępem osób nieupoważnionych;
- 10) podnoszenie ładunków o masie przekraczającej dopuszczalny udźwig żurawia;
- 11) obsługiwane żurawia przy wyłączonych ogranicznikach obciążenia;

- 12) obsługiwanie żurawia w przypadku, gdy komunikacja z sygnalistą nie jest możliwa;
- 13) obsługiwanie żurawia w przypadku niesprawnych urządzeń określonych w § 16 ust. 3 i § 20;
- 14) obsługiwanie żurawia, jeżeli temperatura w kabinie żurawia jest niższa niż 18°C albo wyższa niż 28°C;
- 15) obsługiwanie żurawia, jeżeli natężenie poziomu hałasu w kabinie żurawia przekracza 80 dB;
- 16) pozostawianie po zakończonej pracy zawieszonych na haku żurawia ładunków, zawiesi i innego osprzętu;
- 17) zrzucanie jakichkolwiek przedmiotów z żurawia;
- 18) przeciąganie przez żuraw ładunków spoczywających na podłożu;
- 19) podnoszenie i wyrywanie przez żuraw ładunków i przedmiotów połączonych trwale z podłożem lub do niego przymarzniętych.

2. W przypadku otrzymania polecenia wykonania czynności określonych w ust. 1 lub zabronionych w instrukcji żurawia operator żurawia, sygnalista lub hakowy powstrzymują się od wykonania polecenia i powiadamiają o przyczynach powstrzymania się od wykonywania czynności pracodawcę lub osobę kierującą pracownikami na określonym terenie, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia, lub osobę do tego wyznaczoną.

3. W przypadku powstrzymania się od wykonywania prac, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 i 8, żuraw ustawia się w pozycji wolnowiatrowej lub zakotwicza.

§ 12. 1. W przypadku gdy operator żurawia podczas wykonywania czynności przy użyciu żurawia uzna, że jego użycie stwarza niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, powstrzymuje się od wykonywania pracy i powiadamia o tym fakcie osobę kierującą pracownikami na określonym terenie, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia, lub osobę do tego wyznaczoną.

2. Jeżeli wykonywanie czynności przy użyciu żurawia, o których mowa w ust. 1, nie pozwala na opuszczenie ładunku, miejsce bezpośrednio pod ładunkiem odgradza się w sposób uniemożliwiający wejście w strefę zagrożenia.

§ 13. 1. W przypadku stwierdzenia usterek, braku osłon i zabezpieczeń urządzeń żurawia lub niewłaściwego działania urządzeń żurawia, które mogą spowodować zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, operator żurawia niezwłocznie powstrzymuje się od wykonywania pracy i powiadamia o tym fakcie osobę kierującą pracownikami na terenie pracy żurawia lub osobę do tego wyznaczoną.

2. Jeżeli uszkodzenie żurawia nie pozwala na opuszczenie ładunku, miejsce bezpośrednio pod ładunkiem odgradza się tak, aby uniemożliwić wejście w strefę zagrożenia.

3. Po zakończeniu naprawy uszkodzonego żurawia operator żurawia może rozpocząć pracę, jeżeli otrzyma pozwolenie od osoby kierującej pracownikami na określonym terenie, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia, lub osoby do tego wyznaczonej.

§ 14. 1. Dla każdego żurawia prowadzi się książkę dyżurów, którą zapewnia pracodawca.

2. Książka dyżurów zawiera następujące informacje:

- 1) imię i nazwisko operatora żurawia,
- 2) datę oraz godzinę rozpoczęcia i zakończenia obsługi żurawia przez operatora żurawia,
- 3) o stanie technicznym żurawia i jego urządzeń,
- 4) dotyczące czynności, przy których operator powstrzymał się od wykonywania pracy żurawiem,
- 5) o przemieszczaniu osób przy użyciu żurawia,
- 6) o przemieszczaniu ładunku przy użyciu więcej niż jednego żurawia

– które wpisuje operator żurawia w czasie zmiany i potwierdza własnoręcznym podpisem.

3. Przed przystąpieniem do pracy operator żurawia zapoznaje się z informacjami zawartymi w książce dyżurów, o której mowa w ust. 1.

§ 15. 1. Przemieszczanie osób przy pomocy żurawia z zawieszonym na haku koszem jest dopuszczalne zgodnie z opracowanymi w tym zakresie warunkami eksploatacji, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorze technicznym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1351 i 1356).

2. Warunki eksploatacji, o których mowa w ust. 1, zawierają kartę podpisów, o której mowa w ust. 3.

3. Przed przemieszczaniem osób przy użyciu żurawia operator żurawia, sygnalista i hakowy zapoznają się z warunkami eksploatacji w tym zakresie wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym i potwierdzają ten fakt własnoręcznym podpisem na karcie podpisów.

§ 16. 1. W przypadku pracy żurawia w warunkach kolizyjnych, stwarzających możliwość zetknięcia się żurawia albo ładunku z innym żurawiem lub obiektem, żuraw jest obsługiwany zgodnie z opracowaną w tym zakresie instrukcją, określającą:

- 1) granice i oznakowanie stref pracy oraz możliwej kolizji, wraz z rysunkiem;
- 2) wskazanie zastosowanych środków zabezpieczających lub ostrzegających przed pracą w strefie kolizyjnej;
- 3) pierwszeństwo ruchu;
- 4) strefy pracy wyłącznie przy wolnych ruchach;
- 5) sposób skutecznego przekazywania sygnałów oraz sposób komunikacji między operatorem żurawia a sygnalistą;
- 6) sposób koordynacji pracy żurawi;
- 7) warunki postępowania w przypadku awarii lub wypadku;
- 8) sposób wydawania pozwoleń na pracę żurawia w warunkach kolizyjnych podpisywanego przez osobę wyznaczoną przez osobę kierującą pracownikami na określonym terenie, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia, lub osobę do tego wyznaczoną;
- 9) prędkość wiatru, przy której należy przerwać pracę operatorów żurawi, jeżeli występują zagrożenia związane z pracą żurawia w warunkach kolizyjnych.

2. Instrukcja, o której mowa w ust. 1, zawiera kartę podpisów, o której mowa w ust. 4.

3. W przypadku pracy dwóch żurawi lub większej ich liczby w warunkach kolizyjnych operatorom żurawi zapewnia się urządzenie komunikacyjne, o którym mowa w § 7 ust. 1, oraz dodatkowe urządzenie komunikacyjne.

4. W przypadku pracy żurawia w warunkach kolizyjnych operator żurawia, sygnalista i hakowy zapoznają się z instrukcją, o której mowa w ust. 1, i potwierdzają ten fakt własnoręcznym podpisem na karcie podpisów.

§ 17. 1. Przemieszczanie ładunku przy użyciu więcej niż jednego żurawia jest możliwe na podstawie opracowanej w tym zakresie instrukcji dla określonego terenu, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia.

2. Instrukcja, o której mowa w ust. 1, zawiera kartę podpisów, o której mowa w ust. 3.

3. Przed przemieszczaniem ładunku przy użyciu więcej niż jednego żurawia operator żurawia, sygnalista i hakowy zapoznają się z instrukcją, o której mowa w ust. 1, i potwierdzają ten fakt własnoręcznym podpisem na karcie podpisów.

§ 18. W czasie obsługi żurawia przez operatora żurawia i przy włączonym zasilaniu niedopuszczalne jest wykonywanie jakichkolwiek czynności związanych z naprawą lub konserwacją żurawia, z wyłączeniem czynności smarowania lin.

§ 19. Czynności operatora żurawia wykonywane od czasu wejścia na żuraw do czasu zejścia z żurawia nie mogą być wykonywane dłużej niż przez 8 godzin na dobę.

§ 20. Pracodawca zapewnia wyposażenie kabiny żurawia w:

- 1) urządzenie komunikacyjne, o którym mowa w § 7 ust. 1 lub § 16 ust. 3, umożliwiające operatorowi żurawia łączność z sygnalistą;
- 2) sygnalizator dźwiękowy przeznaczony do ostrzegania przed zagrożeniami związanymi z przemieszczaniem ładunku, słyszalny na określonym terenie, na którym wykonywane są prace związane z wykorzystaniem żurawia;
- 3) diagram udźwigu;
- 4) urządzenie umożliwiające odczytanie wartości temperatury w kabinie;
- 5) urządzenie umożliwiające odczytanie prędkości wiatru mierzonej na wysokości wysięgnika;
- 6) środki gaśnicze i środki przeznaczone do udzielania pierwszej pomocy.

§ 21. Na terenie pracy żurawia przy ograniczonej widoczności zapewnia się:

- 1) oświetlenie rozmieszczone w sposób niepowodujący oślepienia osób obsługujących żurawie;
- 2) oświetlenie o odpowiednim natężeniu zapewniające właściwą widoczność operatorowi żurawia w każdym punkcie poboru ładunku;
- 3) światła obrysowe określające położenie skrajnych elementów żurawia.

§ 22. Dotarcie do kabiny żurawia usytuowanej na wysokości równej 80 m lub większej odbywa się za pomocą dźwigu (windy) lub innego urządzenia ułatwiającego dotarcie. Dopuszcza się zastosowanie pomostu łączącego budynek z żurawiem oraz usytuowanie go na wysokości co najmniej 80 m.

§ 23. Przy wejściu na żuraw umieszcza się napis ostrzegawczy „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

§ 24. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem § 20 i § 21, które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, oraz § 22, który wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Minister Przedsiębiorczości i Technologii: *J. Emilewicz*